Limburgs Rechtsleven – 2018/1

Hof van beroep te Antwerpen

5de*bis* kamer – 15 juni 2017

Zetel: B. PONET, raadsheer.
Pleiters: mrs. B. COEMANS en M. VERPLANCKE.
Inzake: 2016/AR/1482 – B.B.B., A.B., P.B. en T.M.B./T.A. q.q. en G.R. q.q.

Vennootschapsrecht – Winstoogmerk – Specialiteitsbeginsel (art. 1 W.Venn.) – Begrip – Sanctie

Het beginsel van de wettelijke specialiteit houdt in dat een rechtspersoon enkel drager kan zijn van rechten en plichten in de mate dat de aangegane verbintenissen verenigbaar zijn met het werkterrein dat de wetgever voor deze categorie van rechtspersonen heeft voorbehouden. De belangrijkste wettelijke beperking van de rechtspersoonlijkheid van vennootschappen houdt verband met de aard zelf van de vennootschap, die namelijk wordt opgericht met winstoogmerk. Elke handeling die de vennootschap noch rechtstreeks noch onrechtstreeks enig vermogensvoordeel kan bezorgen, is in die optiek strijdig met het wettelijk specialiteitsbeginsel. De vennootschap kan door een dergelijke rechtshandeling niet geldig verbonden zijn.

Een beschikking om niet is niet noodzakelijk onverenigbaar met de natuur van een handelsvennootschap: de geldigheid is onderworpen aan de voorwaarde dat de beschikking, zelfs indirect, is ingegeven ter behartiging van het maatschappelijk doel.

Een overeenkomst waarin de kwijtschelding van een schuld in rekening-courant puur in het belang van een schuldenaar wordt gestipuleerd, levert een (gefailleerde) vennootschap geen rechtstreeks noch onrechtstreeks vermogensvoordeel op, enkel een verarming, en is daarom absoluut nietig.

(...)

I. De feiten, vorderingen en voorgaanden

1. De relevante feiten en standpunten van partijen werden nauwkeurig en juist weergegeven in het vonnis *a quo* (vonnis pp. 3-5 onder randnr. 2). Het hof verwijst ernaar.

(...)

3. Bij vonnis d.d. 15 april 2016 verklaarde de rechtbank van koophandel te Antwerpen, afdeling Tongeren, de vordering ontvankelijk en in hoofdorde gegrond en de eerste rechter veroordeelde:

- eerste appellante tot betaling aan de curatoren van de openstaande vordering R/C ten bedrage van 94.377,44 euro, plus de nalatigheidsinteresten aan de wettelijke interestvoet, te rekenen vanaf 7 juli 2015 (datum van ingebrekestelling) tot op datum van dagvaarding en sedertdien vermeerderd met de gerechtelijke interesten aan dezelfde interestvoet te rekenen vanaf datum van dagvaarding tot op datum van de algehele aanzuivering van schuld;

Limburgs Rechtsleven – 2018/1

- tweede appellante tot betaling aan de curatoren van de openstaande vordering R/C ten bedrage van 3.635,76 euro, plus de nalatigheidsinteresten aan de wettelijke interestvoet, te rekenen vanaf 7 juli 2015 (datum van ingebrekestelling) tot op datum van dagvaarding en sedertdien vermeerderd met de gerechtelijke interesten aan dezelfde interestvoet te rekenen vanaf datum van dagvaarding tot op datum van de algehele aanzuivering van schuld;
- derde appellante tot betaling aan de curatoren van de openstaande vordering R/C ten bedrage van 21.169,38 euro, plus de nalatigheidsinteresten aan de wettelijke interestvoet, te rekenen vanaf 7 juli 2015 (datum van ingebrekestelling) tot op datum van dagvaarding en sedertdien vermeerderd met de gerechtelijke interesten aan dezelfde interestvoet te rekenen vanaf datum van dagvaarding tot op datum van de algehele aanzuivering van schuld;
- vierde appellante tot betaling aan de curatoren van de openstaande vordering R/C ten bedrage van 604,40 euro, plus de nalatigheidsinteresten aan de wettelijke interestvoet, te rekenen vanaf 7 juli 2015 (datum van ingebrekestelling) tot op datum van dagvaarding en sedertdien vermeerderd met de gerechtelijke interesten aan dezelfde interestvoet te rekenen vanaf datum van dagvaarding tot op datum van de algehele aanzuivering van schuld.

De eerste rechter veroordeelde eerste tot en met vierde appellante hoofdelijk, de ene bij gebreke aan de andere, om aan de curatoren de kosten van dagvaarding te betalen van 247,06 euro.

4. Tegen dit vonnis stelden appellanten hoger beroep in door middel van een verzoekschrift neergelegd op 8 juli 2016.
Het vonnis werd voordien betekend op 10 juni 2016 ten aanzien van eerste tot en met derde appellante en op 20 juni 2016 ten aanzien van vierde appellante.

5. Appellanten verzoeken het hof:
– het hoger beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren;
– het incidenteel beroep van geïntimeerden q.q. ontvankelijk doch ongegrond te verklaren;
– het vonnis *a quo* te hervormen en opnieuw rechtdoende;
– de vordering van geïntimeerden q.q. ontvankelijk doch ongegrond te verklaren;
– de in ondergeschikte orde door geïntimeerden q.q. ingestelde valsheidsvordering ontvankelijk doch ongegrond te verklaren;
– alleszins te zeggen voor recht dat de eerste rechter ten onrechte het bestreden vonnis uitvoerbaar bij voorraad heeft verklaard;
– geïntimeerden q.q. te veroordelen tot de kosten van het geding, aan de zijde van appellanten begroot op een rechtsplegingsvergoeding van 5.500,00 euro per aanleg en de rolrechten van hoger beroep van 1.030,00 euro.

6. Geïntimeerden verzoeken het hof, in hoofdorde, het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond te verklaren en het vonnis *a quo* te bevestigen.

In ondergeschikte orde stellen geïntimeerden q.q. incidenteel beroep in en verzoeken zij om de vordering eveneens ontvankelijk en gegrond te verklaren wegens schending van de belangenconflictregeling in toepassing van artikel 259, § 1 W.Venn., waardoor de overeenkomst van 3 maart 2014 nietig is.

Limburgs Rechtsleven – 2018/1

Akte te nemen van de valsheidsprocedure ingesteld door de curatoren overeenkomstig artikel 895 Ger.W., minstens appellanten te veroordelen tot het neerleggen van de originele overeenkomsten d.d. 3 maart 2014, desgevallend het getuigenverhoor te bevelen van P. D. overeenkomstig artikel 915 Ger.W.

In iedere orde, appellanten, hoofdelijk, de ene bij gebreke aan de andere, te veroordelen tot betaling van de kosten van het geding, aan de zijde van de curatoren begroot op de dagvaardingskosten van 1 september 2015 (760,70 euro), de dagvaardingskosten van 2 september 2015 (247,06 euro), de expeditie van het vonnis (27,00 euro), de kosten voor betekening van het vonnis op 10 en 20 juni 2016 (482,45 euro en 290,00 euro) en de kosten voor de uitvoering van het vonnis (kadastraal uittreksel, hypothecair getuigschrift, bewarend onroerend beslag en overschrijving hypotheekkantoor).

II. Beoordeling

1. De curatoren vorderen in hoofdorde de veroordeling van appellanten in betaling van de openstaande rekening-courant, plus interesten en kosten. De curatoren baseren hun vordering op:
– de niet-tegenstelbaarheid van de eerste overeenkomst d.d. 3 maart 2014;
– de nietigheid van de tweede overeenkomst d.d. 3 maart 2014 omwille van 1) in hoofdorde de strijdigheid met het wettelijk specialiteitsbeginsel (art. 1 W.Venn.) en 2) in ondergeschikte orde het niet-naleven van de belangenconflictregeling (art. 260 W.Venn.).

Ondergeschikt, bij eisuitbreiding, vorderden de curatoren de toepassing van de valsheidsprocedure in toepassing van artikel 895 Ger.W.

2. Appellanten stellen hoger beroep in tegen het vonnis *a quo* en zijn van oordeel dat de eerste rechter niet geantwoord heeft op hun argumenten en het vonnis *a quo* bijzonder summier gemotiveerd is.

Volgens appellanten is de redenering van de eerste rechter in strijd met de stukken van het dossier en niet te rijmen met de inhoud van de overeenkomsten.

Appellanten menen dat de eerste rechter ten onrechte de tweede overeenkomst d.d. 3 maart 2014 nietig heeft verklaard wegens schending van de wettelijke specialiteit. Volgens appellanten was de regeling ook in het belang van de gefailleerde. Ook al ging het ten aanzien van de vennootschap om "een handeling om niet", doch ging het volgens appellanten niet louter om een verarming maar om een strategische keuze in het kader van het voortbestaan van de vennootschap. Volgens appellanten betrof het een evenwichtige overeenkomst met wederzijdse afstand van vorderingen.

3. Terecht stellen de curatoren dat de eerste overeenkomst van 3 maart 2014 houdende overdracht van aandelen tussen eerste appellante en C.'sJ. niet tegenstelbaar is aan T.H.C. BVBA, nu deze laatste geen partij was aan deze overeenkomst.

Dat in deze overeenkomst afstand wordt gedaan door de overdrager van elke vorm van schuldvordering ten aanzien van T.H.C. BVBA is niet tegenstelbaar aan de gefailleerde.

Limburgs Rechtsleven – 2018/1

4. De tweede overeenkomst d.d. 3 maart 2014 bepaalt o.m.:

"*BVBA T.H.C. heeft kennis van de bedragen van de negatieve rekeningen-courant van de vennootschappen BVBA A., BVBA B., BVBA P. en BVBA T.*

BVBA T.H.C. verklaart zich akkoord om geen verdere vorderingen meer te stellen met betrekking tot voornoemde negatieve rekeningen-courant van de BVBA A., de BVBA B., de BVBA P. en de BVBA T. en deze vennootschappen volledig te ontlasten van iedere mogelijke terugvordering vanwege de BVBA T.H.C."

5. Een beschikking om niet is niet noodzakelijk onverenigbaar met de natuur van de handelsvennootschap: de geldigheid is onderworpen aan de voorwaarde dat de beschikking, zelfs indirect, is ingegeven ter behartiging van het maatschappelijk doel (zie o.m. Cass. 13 april 1989, Bouccin/Julien, *Arr.Cass.* 1988, 920; *RW* 1989-90, 253; *TBH* 1989, 878; *TRV* 1989, 321).

Het beginsel van de wettelijke specialiteit houdt in dat een rechtspersoon enkel drager kan zijn van rechten en plichten in de mate dat de aangegane verbintenissen verenigbaar zijn met het werkterrein dat de wetgever voor deze categorie van rechtspersonen heeft voorbehouden. De belangrijkste wettelijke beperking van de rechtspersoonlijkheid van vennootschappen houdt verband met de aard zelf van de vennootschap, die namelijk wordt opgericht met winstoogmerk. Elke handeling die de vennootschap rechtstreeks noch onrechtstreeks enig vermogensvoordeel kan bezorgen, is in die optiek strijdig met het wettelijk specialiteitsbeginsel. De vennootschap kan dan ook door een dergelijke rechtshandeling niet geldig verbonden zijn (zie o.m. Gent 12 januari 2009, *TRV* 2009, afl. 8, 736).

6. Na hernieuwd onderzoek van de stukken onderschrijft het hof het juiste en gegronde oordeel van de eerste rechter dat wel degelijk correct gemotiveerd is en niet summier onderbouwd is zoals appellanten ten onrechte stellen.

De eerste rechter besloot terecht dat, gelet op het voorgaande, de gefailleerde gehandeld heeft in strijd met het wettelijk specialiteitsbeginsel in toepassing van artikel 1 W.Venn.

Hierbij oordeelde de eerste rechter met reden dat elke handeling die de vennootschap niet (on)rechtstreeks een vermogensvoordeel bezorgt, strijdig is met het wettelijk specialiteitsbeginsel. Kwijtschelding van de schuld in rekening-courant zoals gestipuleerd in de tweede overeenkomst van 3 maart 2014 is immers in strijd met de wettelijke specialiteit en derhalve absoluut nietig. De curatoren vorderden dan ook terecht de nietigverklaring van de tweede overeenkomst van 3 maart 2014 gesloten tussen de gefailleerde (vertegenwoordigd door P.D.) en appellanten, waarbij de gefailleerde zich akkoord verklaarde geen verdere vorderingen meer te stellen met betrekking tot de rekening-courant van de vier appellanten.

De gestipuleerde clausule levert de gefailleerde vennootschap geen rechtstreeks noch onrechtstreeks vermogensvoordeel op, enkel een verarming. Er blijkt nergens uit dat de regeling ook in het belang van de gefailleerde was noch dat het om een "strategische keuze" ging in het kader van het voortbestaan van de vennootschap.

Limburgs Rechtsleven – 2018/1

De vermeende strategische keuze was puur in het eigenbelang van appellanten (kwijtschelding van rekening-courantschuld van maar liefst 119.786,98 euro), maar in het nadeel van de gefailleerde. De vermeende strategische keuze heeft daarenboven helemaal niet geleid tot haar voortbestaan, maar door haar verlies aan inkomsten is haar voortbestaan juist in het gedrang gekomen hetgeen tot het faillissement heeft geleid.

Van een evenwichtige overeenkomst met wederzijdse afstand van vorderingen is evenmin sprake nu appellanten hieromtrent verwijzen naar de eerste overeenkomst van 3 maart 2014 die zoals *supra* gesteld niet tegenstelbaar is aan de BVBA The Horse Connection vermits zij geen partij was aan deze overeenkomst.

De rechtbank verklaarde de tweede overeenkomst van 3 maart 2014 terecht nietig zodat de curatoren niets in de weg stond om van appellanten aanzuivering van de rekening-courant te vragen. De vordering van de curatoren werd terecht gegrond verklaard.

Besluit: het hoger beroep is ongegrond. Het vonnis *a quo* wordt bevestigd. Het hof dient niet verder in te gaan op het slechts in ondergeschikte orde ingestelde incidenteel beroep.

Ook de in ondergeschikte orde ingestelde valsheidsvordering van de curatoren is niet ter zake dienend.

7. De curatoren zijn de in het gelijk gestelde partij in de zin van artikel 1017 Ger.W. Zij vragen terecht de veroordeling van appellanten in de gerechtskosten begroot aan hun zijde op de dagvaardingskosten van 1 september 2015 (760,00 euro), de dagvaardingskosten van 2 september 2015 (247,06 euro) en de expeditie van het vonnis (27,00 euro). De kosten voor betekening van het vonnis en de kosten voor de uitvoering van het vonnis zijn geen door het hof te begroten gerechtskosten in de zin van artikel 1018 Ger.W.

III. Beslissing

Het hof beslist bij arrest op tegenspraak.

De rechtspleging verliep in overeenstemming met de wet van 15 juni 1935 op het gebruik van de taal in gerechtszaken.

Het hof verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond en bevestigt het vonnis *a quo*.

Het hof verwijst appellanten hoofdelijk, de ene bij gebreke van de andere, tot betaling van de kosten van het geding, aan de zijde van de curatoren begroot op de dagvaardingskosten van 1 september 2015 (760,70 euro), de dagvaardingskosten van 2 september 2015 (247,06 euro) en de expeditie van het vonnis (27,00 euro).

(...)

Limburgs Rechtsleven – 2018/1

Noot: Het wettelijk specialiteitsbeginsel vervat in artikel 1 W.Venn.: principe, sanctie en toepassingen

1. Krachtens het wettelijk specialiteitsbeginsel (art. 1 W.Venn.) dient een vennootschap steeds te worden opgericht met het oogmerk om aan de vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel te bezorgen[1]. Het (winst)oogmerk behoort tot de aard zelf van elke vennootschap[2]. Het is de wettelijk opgelegde bestaansreden ervan. De vennootschap met rechtspersoonlijkheid heeft in beginsel geen andere optie dan het nastreven van een winstoogmerk, zo niet heeft zij ten onrechte een vennootschapsvorm aangenomen[3].

In rechtspraak en rechtsleer is wel een evolutie te noteren omtrent de invulling van het winstbegrip. Gaandeweg werd de enge invulling van het winstoogmerk als het nastreven van een te verdelen geldelijk resultaat verlaten naar een meer soepele, toekomstgerichte opvatting[4]. Zo oordeelde het Hof van Cassatie dat een rechtshandeling niet per se strijdig is met de wettelijke specialiteit, op voorwaarde dat de handeling tenminste onrechtstreeks gesteld werd met het oog op het behartigen van het maatschappelijk doel[5]. Daarom kunnen ook besparingen of vermijdingen van verliezen of nadelen onder het winstoogmerk vallen[6].

De sanctie van een rechtshandeling gesteld in strijd met de wettelijke specialiteit is verregaand. Omdat het beginsel de openbare orde raakt, wordt schending ervan gesanctioneerd met de absolute nietigheid van de betrokken rechtshandeling[7].

2. In het geannoteerde arrest worden deze principes terecht toegepast op een overeenkomst waarin de schuldenaars de kwijtschelding van hun schuld in rekening-courant je-

---

1 Cass. 30 september 2005, *TRV* 2006, 592; Cass. 13 april 1989, *TRV* 1989, 319.

2 K. GEENS en M. WYCKAERT, *Beginselen van Belgisch privaatrecht IV, verenigingen en vennootschappen, deel II, De vennootschap, A. Algemeen deel*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2011, 222-225 en 235-238; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschapsrecht: Algemeen deel*, Brussel, Larcier, 2016, 321-324 en 505-508; *Contra*: P.A. FORIERS, "Spécialité légale – specialité statutaire et but de lucre. Quelques observations sur l'arrêt de la Cour de cassation du 30 septembre 2005", *TBH* 2006, 1033; *Contra*: J. VANANROYE, "'t Amendement: De parabel van het afgesneden worstje (of: het winstoogmerk)", *TRV* 2015, 482. In deze bijdrage geeft de auteur argumenten om het vennootschapsrechtelijk winstoogmerk te schrappen.

3 K. GEENS en M. WYCKAERT, *Beginselen van Belgisch privaatrecht IV, verenigingen en vennootschappen, deel II, De vennootschap, A. Algemeen deel*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2011, 222-225 en 235-238; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschapsrecht: Algemeen deel*, Brussel, Larcier, 2016, 321-324 en 505-508.

4 D. NAPOLITANO, "Ondernemingsfinanciering door kredietinstellingen – vennootschapsrechtelijke aandachtspunten: het specialiteitsbeginsel en het vennootschapsbelang", *RW* 1999-2000, 418.

5 Cass. 13 april 1989, *TRV* 1989, 319, noten M. WYCKAERT en F. BOECKAERT. Dit beginsel werd ook bevestigd in het geannoteerde arrest. Voor andere toepassingen: *cf.* Rb. Gent 10 februari 2004, *RW* 2005-06, 1593 en Rb. Antwerpen 26 september 2005, *RW* 2008-09, 614.

6 D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschapsrecht: Algemeen deel*, Brussel, Larcier, 2016, 505.

7 K. GEENS en M. WYCKAERT, *Beginselen van Belgisch privaatrecht IV, verenigingen en vennootschappen, deel II, De vennootschap, A. Algemeen deel*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2011, 222-225 en 235-238; F. JENNES, "Welke sancties in geval van overschrijding van de wettelijke en de statutaire specialiteit en miskenning van het vennootschapsbelang?", *TRV* 2002, 388-389; D. NAPOLITANO, "Ondernemingsfinanciering door kredietinstellingen – vennootschapsrechtelijke aandachtspunten: het specialiteitsbeginsel en het vennootschapsbelang", *RW* 1999-2000, 417-418; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschapsrecht: Algemeen deel*, Brussel, Larcier, 2016, 505-508.

Limburgs Rechtsleven – 2018/1

gens de vennootschap hadden bedongen. Na het faillissement van de vennootschap werd de rechtmatigheid van de overeenkomst betwist door de curatoren.

In hun verweer stelden de schuldenaars dat de kwijtschelding gebeurde in het belang van de gefailleerde vennootschap en een strategische keuze inhield in het kader van het voortbestaan ervan. Het zou gaan om een "*evenwichtige overeenkomst met wederzijdse afstand van vorderingen*".

Het Hof volgt deze redenering niet. De overeenkomst had geen enkel rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel voor de vennootschap. De vermeende strategische keuze van de aandeelhouders had "*helemaal niet geleid tot haar voortbestaan maar door haar verlies aan inkomsten* (was) *haar voortbestaan juist in het gedrang gekomen hetgeen tot het faillissement* (had) *geleid*". Bijgevolg was de overeenkomst absoluut nietig en dienden de betrokken schuldenaars de kwijtgescholden rekeningen-courant terug te storten aan de failliete boedel[8].

3. Het besproken arrest vormt een terechte illustratie van de verregaande implicaties van de miskenning van het specialiteitsbeginsel en sluit aan bij de gevestigde rechtspraak:

- Een kwijtschelding van een schuld in rekening-courant binnen een groep van vennootschappen werd nietig verklaard. De rechtshandeling dient steeds het belang van de individuele vennootschap zelf te ondersteunen. Een loutere rechtshandeling ter ondersteuning van het groepsbelang doorstaat de toets van artikel 1 W.Venn. niet[9].
- Een garantieovereenkomst waaruit een vennootschap geen enkel voordeel putte, werd eveneens absoluut nietig verklaard[10].
- Een vennootschap die zich ertoe verbond om de kosten en de *succes fee* te betalen verbonden aan het verkopen van de aandelen van een meerderheidsaandeelhouder in die vennootschap, had hiermee enkel een voordeel verschaft aan de meerderheidsaandeelhouder. De rechtshandeling was daarom nietig[11].
- Een borgstelling die werd verleend door een vennootschap voor de betaling van een schuld van twee andere vennootschappen die niet met de eerste vennootschap verbonden waren, was evenzeer in strijd met het wettelijk specialiteitsbeginsel en bijgevolg nietig[12].

H. VAN GOMPEL en M. ORHAY

Advocaten

[8] Het arrest bevestigt het eerste vonnis van 15 april 2016 van de rechtbank van koophandel te Antwerpen, afdeling Tongeren.

[9] Gent 22 december 2014, *RABG* 2015, 1148; A. FRANCOIS, "Het wankele evenwicht tussen het vennootschaps- en het groepsbelang en betreffende het misbruik van vennootschappen als mogelijke sanctie bij onevenwicht", *TRV* 1994, 231-232.

[10] Gent 23 april 2014, *TRV* 2015, 465; Gent 30 mei 2012, *TRV* 2013, 717, noot D. VAN GERVEN.

[11] Gent 12 januari 2009, *TRV* 2009, 736, noot D. VAN GERVEN.

[12] Luik 4 december 2009, *JDSC* 2011, 9, noot M. COIPEL.